

רמב"ם הלכות אבל פרק ה

2

18

הלכה א

אלו דברים שהאבל אסור בהן ביום ראשון מן התורה ובשאר ימים מדבריהם: א אסור לספר, ולכבס, ולרחוץ, ולסוך, ולשמש מטתו, ולנעול את הסנדל, ולעשות מלאכה, ולקרות בדברי תורה, ולזקוף את המטה, ולפרוע את ראשו, ולשאול שלום, הכל אחד עשר דבר.

הלכה ב

ומנין שהאבל אסור בתספורת, שהרי הזהיר בני אהרן ראשיכם אל תפרעו, מכלל שכל המתאבל אסור לספר שערו אלא מגדל פרע, וכשם שאסור לגלח שער ראשו כך אסור לגלח שער זקנו וכל שער שיש בו, אחד המגלח ואחד המתגלח, היה מגלח ושמע שמת אביו משלים תגלחת שערו אחד המגלח ואחד המתגלח, וכן אסור לגלח שפה וליטול צפרניו בכלי אבל בשיניו או שנוטל צפורן בצפורן מותר.

הלכה ג

ומנין שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחוץ גופו ולסוך, שנאמר התאבלי נא ולבשי בגדי אבל ואל תסוכי שמן, ורחיצה בכלל סיכה שהרחיצה קודמת לסיכה שנאמר ורחצת וסכת, וכשם שאבל אסור בכיבוס בגדים כך אסור ללבוש כלים לבנים בחדשים ומגוהצין.

הלכה ד

אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו ואם להעביר את ג הוזהמא מותר, וכן אסור ברחיצת מקצת גופו בחמין, אבל בצונן רוחץ פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו.

הלכה ה

מנין לאבל שאסור בתשמיש המטה, שנאמר וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה, מכלל שהיה אסור מקודם, וכן לא ישא האבל אשה ולא תנשא אשה אע"פ שאין משמשין מטתו, ומותר להתיחד עם אשתו ואע"פ שהוא אסור בתשמיש המטה.

הלכה ו

מנין שהאבל אסור בנעילת הסנדל, שהרי נאמר ליחזקאל ונעליך תשים ברגליך, מכלל שכל העם אסורין, היה בא בדרך נועל והולך וכשיכנס במדינה חולץ מנעליו.

הלכה ז

רמז לאבל שאסור בעשיית מלאכה, זה שנאמר והפכתי תגיכם לאבל מה תג אסור בעשיית מלאכה אף ג אבל אסור בעשיית מלאכה, וכשם שהוא אסור בעשיית מלאכה כך הוא אסור לישא וליתן בסחורה ולילך ממדינה למדינה בסחורה.

הלכה ח

כל שלשה ימים הראשונים נ אסור בעשיית מלאכה אפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה, מכאן ואילך אם היה עני ו עושה ג בצנעה בתוך ביתו, והאשה טוה בפלך בתוך ביתה.

הלכה ט

שני אחים או שני שותפין שהיו בחנות אחת ואירע אבל לאחד מהן, נועלין את החנות כל שבעה.

הלכה י

אפילו דברים שמותר לעשותן בחולו של מועד אסור לאבל לעשותן ביזו בימי אבלו, אבל אחרים עושים לו, כיצד היו זיתיו להפוך וכדיו לטוף ופשתנו לעלות מן המשרה וצמרו מן היררה, שוכר אחרים לעשות לו כדי שלא יאבדו, ומרבצין לו שדהו משתגיע עונת המים.

הלכה יא

ט האריסין והחכירין שלו והקבלנין הרי אלו יעשו כדרכן, אבל החמרים והגמלים בבהמות שלו והספנים בספינה שלו הרי אלו לא יעשו, ואם היו מוחכרים או מושכרים מקודם לזמן קצוב הרי אלו יעשו.

הלכה יב

ז שכיר זם אפילו בעיר ג אחרת לא יעשה לו.

הלכה יג

האבל שהיתה מלאכת ג אחרים ביזו בין בקבלנות בין שאינה בקבלנות לא יעשה, היתה מלאכתו ביד אחרים, בביתו לא יעשו בבית אחר עושין.

הלכה יד

היה לו דין עם אדם אינו תובעו כל שבעת ימי האבילות, ואם היה דבר אבד עושה שלית, כזה הורו הגאונים.

הלכה טו

מנין שהאבל אסור בדברי תורה, שהרי נאמר ליחזקאל האנק דום.

הלכה טז

אסור לקרות ג בתורה ובנביאים ובכתובים ולשנות במשנה ובמדרש ובהלכות, ואם היו ג רבים צריכין לו מותר ובלבד שלא יעמיד תורגמן אלא ילחוש לאחר בצדו וזה שבצדו אומר לתורגמן והתורגמן משמיע לרבים.

הלכה יז

[ט] מנודה מהו בנעילת הסנדל. מקשין הא מקרא מלא ונעלך לא בלתה מעל רגלך. ולק"מ דבהיותם בדרך מותר לנעול סנדל כדקתני בברייתא להדיא:

[ע] הנה לדעת הרב. הוא הרליף וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהל' ת"ת:

[פ] ההוא קודם שנקבר הילד שעדיין לא חל עליו אבילות וכו' לבא להשתחות בית ה'. וקשה הא ק"ל דאונן פטור מכל המצות והפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. וי"ל דאין אנינות נוהג במלך כדתנן מת לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו ועיין לקמן בס"י ק"ב:

[צ] תנא באבל רבתי. חפשתי ולא מצאתי:

סימן ה

[ק] מנא לן דקבעינן דוכתא לדינא ומשדרינן שליחא מבי דינא. ובגי' שלנו מנ"ל דמשדרינן שליחא דבי דינא ומזמנינן לדינא. ופירש"י לבעל דין. ויליף לה דמשדר שליחא מדכתיב וישלח משה לקרוא לדתן וגו'. ומזמנינן לבעל דין מדכתיב ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך. ולגי' רבינו צ"ל דיליף דקבעינא דוכתא מדשלח משה להם לפייסם כמו שפירש"י והאיש משה עניו מאד ולמה לא הלך להם לפייסם אלא ש"מ שהיה מזמינם לקביעת דוכתא דבי דינא. וגי' הרליף מנ"ל דמשדרינן שליחא ומזמנינן לב"ד דכתיב היו לפני ה' ולא יליף מהאי קרא וישלח משה לקרוא לדתן ולאבירם. סבבר דהאי שליחא לא שלח ע"ד הזמנות לב"ד. כי אם ששלח אחריהם לפייסם כמו שלמדו מכאן שאין מחזיקים במחלוקת כפירש"י בחומש. ע"כ יליף מהאי קרא ומשה היו שליח ב"ד שהרי הוא היה שלוחו של מקום ולפניו זימן אותו לדין:

[ב] דכתיב קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד. וע"כ מועד שני קאמר דבמועד ראשון בא דמדכתיב ויאמרו קומה ונשובה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב היונה. ש"מ שיצא אל חיל נבוכדנצר למלחמה אלא ששב וברח אל עמיו וארץ מולדתה:

[ש] אבל לפתחא. שטר שמתא:

[ת] דקא בעי למיתב זוזי לספרא. דכשקורעין אותו שטר צריך ליתן שכר לסופר. ה"ג. אורו ארור דאכיל ושתה:

[א] ואומר ויהונתן לא שמע בהשביע אביו את העם. ושכועת שאול לא היה אלא בארור. דכתיב ויואל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל:

סימן ו

[ב] ה"ג אימנו עלה אביי ורבא ורבנן. וגירסת הש"ס אימנו עליה אביי ורבא: ה"ג. לבסוף אזל פייסיה:

[ג] קבעו רבנן לאפטורי. כלומר מי יתיר לו אם ילכו רבנן לדרכם דסבר אביי כיון דרבנן אימנו עליה לשמתיה לא אתו אחריני ושרו ליה. ולגי' הש"ס ה"ג קא בעו רבנן למיעל ר"ל שצריכין למיעל לביתו דטבחא:

[ד] אבל בפני רבו אפקרותא הוא והוא עצמו צריך נדוי. כתב הב"ח ביל"ד סי' של"ד ס"ק י' נראה דראייתו ברורה מהא דאיתא ר"פ הדר דף ס"ג דהראב"ד קשיא ליה מאי קאמר רבינא לרב אשי כה"ג מי מתחזיא כאפקרותא הא אמר רבינא גופא ולאפרושי מאיסורא אפילו בפניו שפיר דמי א"ו דלא חשש רבינא אלא על מה שנידהו בפני רב אשי ולא אמר לרב אשי שינידהו בעצמו שמא כה"ג מחזי כאפקרותא וא"ל אין חכמה כו' אלמא דוקא לנדות על דבר איסור שפיר דמי לנדותו אבל לכבוד עצמו אסור לנדות בפני רבו דהוי כאפקרותא עכ"ל. ולא ידעתי דא"כ לדבריו נשמע אפילו בתלמיד שפליג ליה רבו יקרא. דהא מסתמא רב אשי פליג ליה יקרא לרבינא דה"ל תלמיד חבר אלא ש"מ דהתם מתחזי כאפקרותא משום דהוי כמורה הלכה בפני רבו שהורה לו שזה אסור והשיב לו דלא הוי כאפקרותא הואיל דהוי חילול השם וכמ"ש הרא"ש בשו"ת כלל ח' וצ"ע. ורבינו בשו"ת סי' הנ"ל כתב תלמיד יכול לנדות לכבודו במקום גדול ואין זה פוגם כבוד הגדול ממנו שגם הרב לא ניחא ליה שמביישין את תלמידו כי כבודם כבודו ואינו מקפיד אם התלמיד לוקח נקמתו ממנו עכ"ל. מ"מ הפסקיו הם עיקר כמו שכתב הטור בכמה מקומות ועי' בזה שם בב"ת: ה"ג. ש"מ כל אחד ואחד מיפר חלקו:

[ה] הא אם הלך למדינת הים מיפר אע"ג דליתיה בהדי הדדי. אע"ג דק"ל נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו כדלקמן סי' י"ד הכא איירי בשנידהו שלא בפניו. א"נ שהמנודה הלך לשם למדינת הים והתירו לו שם בפניו. ועי' מה שכתבתי שם: ה"ג. לא באכילה ולא בשתייה:

סימן י

[ו] ה"ג והראב"ד פי'. וכן הוא ברמזים ובטור:

סימן יא

[ז] תמה הראב"ד. והר"ן תי' לפי שלא נתחרט על העבירה עד אותו זמן. דאע"פ שנתנו חכמים זמן לנידוי ולנזיפה. לשמתא אין בו זמן

לחם משנה הלכות אבל פרק ה

הלכה ב

[ב] אחד המגלח ואחד המתגלח וכו'. כלומר בין אם המגלח היה אבל אינו יכול לגלח ובין המתגלח היה אבל אינו יכול להניח לאחר שאינו אבל לגלחו והוא נלמד ממה שיבא בסמוך.

ואסור לגלח שפה וכו'. מדברי רבינו ז"ל משמע כדברי הרב כ"מ דדוקא בחול המועד התירו מה שמעכב בשפה אבל באבל החמירו מדסתם כאן ולכן קשה על ה"ה ז"ל שכתב בפרק ז' מהלכות יו"ט על מ"ש רבינו ז"ל ומותר ליטול שפה בחולו של מועד וכו' ויש מי שכתב דדוקא שמעכבת האכילה או שהוא אסטניס ורבינו ז"ל כתב כלשון ההלכות ואפשר שבמועד בכל גוונא מותר. משמע לכאורה מלשון זה דרוצה לתרץ בעד רבינו ז"ל דאם אמרו כן בגמרא דמעכבת דוקא מותר היינו באבל אבל בחול המועד מותר הכל. ואיך אפשר לומר כן בדעת רבינו דאם כן איך כתב כאן דאסור בכל גוונא היה לו לומר כאן דמעכבת מותר כיון דאית ליה דהכא איירי באבל אלא ודאי דרבינו טובר דאיירי במועד אבל באבל אסור בכל גוונא.

הלכה ג

[ג] שנאמר ורחצת וסכת וכו'. לא ידעתי למה לא כתב הראיה האמורה בגמ' שאמרו שם ורחיצה בכלל סיכה דכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו וכתב פסוק של ורחצת וסכת ואולי היה לו כן בגמ' ולגיהסתנו קשה דביומא פ' יוה"כ (דף ע"ו ב) בעו בגמ' לאתויי מהאי קרא דרחיצה כסיכה ודחו ליה משום דהאי תנא אנפכא נסיב לה מגין לסיכה שהיא כשתיה שנאמר ותבא כמים בקרבו ומשום הכי נייד התם ומייתי ליה מקרא אחרינא והיכי מייתי ליה בפרק ואלו מגלחין מהך קרא ולרבינו ג"כ קשה דאמאי לא מייתי ביומא מקרא דורחצת וסכת וצ"ע.

אסור ללבוש כלים חדשים מגוהצים וכו'. וכו"כ לקמן בפ"ו גבי אסור שלשים היינו דלא כהרמב"ן שכתב הטור בסי' שפ"ט דאית ליה דשאני תוך שבעה משלשים דבתוך שבעה אסור בכלים חדשים צבועים וישנים מכובסים היוצאים מתחת המכבש.

הלכה ה

[ה] ומותר להתייחד עם אשתו וכו'. כרב אשי דאסיק בפ"ק דכתובות (דף ד') דבאבילות דעלמא מותר להתייחד אבל במת אביו של חתן וכו' דקיל ליה לא וכמ"ש רבינו בפרק י"א.

הלכה ח

[ח] מכאן ואילך אם היה עני וכו'. מפרש רבינו וכן הטור. סימן ש"פ דברייתא מ"ק (דף ל"א ב) שאמרה מכאן ואילך עושה אעני קאי ולא קאי אבל אבלים כפירוש קמא דתוס' ולא כפירוש בתרא בשם הר"א ז"ל דאכל אבלים קאי.

הלכה ט

[ט] שני אחין או שני שותפין וכו'. כאן חזר הרב כ"מ ממה שכתב בבית יוסף סי' ש"פ דשם כתב דעת רבינו והר"ף דלא כהראב"ד ז"ל שכתבו הירושלמי ונראה ודאי דעתו שם לתרץ כדברי הרמב"ן ז"ל דסבירא ליה דההיא דמריין (דף י"א ב) איטדא כתבו והשברע שאירע האבל למר בר רב אחא היה של מריון וכמ"ש שם הרמב"ן. אבל כאן דדעת רבינו כדברי הראב"ד ז"ל ונ"ל מ"ש בבית יוסף עיקר דבשלמא אם כתבו איטדא והיה שבת של מריון הוי ממש כההוא דהיה לו פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים וכיון שכתב רבינו והוא דינא לא הוצרך לכתוב עובדא דמריין אבל אי סבירא ליה כהר"א ז"ל לא דמי הא לההיא דפרה מוחכרת דהתם שכרה לזמן קצוב ואין עסק לבעל הפרה בה דשכירות מכירה לזמניה אבל הכא באותו הזמן שתבירו עסק הוי תועלת לשותפות והאבל נהנה מאותו דיוח ולכך ראוי לאסור ולכך היה לו לרבינו לכתוב דכשאינו פרהסיא כההוא עובדא דמריין דמותר אם לא שיהיה אדם חשוב דהוי כפרהסיא דאין דין זה נלמד מההיא דפרה מוחכרת דהכא הוי רבותא טפי כדכתיבנא.

הלכה י

[י] כיצד היו זיתיו להפוך וכו'. בגמ' איתא בברייתא דר' יהודה סבר דזורעין לו שדה גירה ושדה העומדת לפשתן וכו' ואיתא התם דרשב"ג אמר דאם אין שם אחר שעושה לו אלה הדברים האבודים שיעשה הוא בעצמו ותו אמר רשב"ג דאם האבל ספר ובלן לרבים והגיע הרגל שמוותר לו לעשות והר"ף ז"ל פסק כרבנן דפליגי כל הני ודלא כשום חד מהני והרמב"ן ז"ל כפי מ"ש הטור ז"ל בסימן ש"פ נראה דפסק במלהו כהני משום דאע"ג דהם יחידים לגבי רבנן הלכה כדברי המקל באבל והר"א ז"ל פסק כרשב"ג בהא דאם היה האבל ספר או בלן לרבים לחוד משום דסבירא ליה דבהא לא פליגי רבנן עליה אבל באינן דפליגי רבנן דפסק כותייהו וכל אחת מאלו הסברות יש טעם לדבריהם אבל להרא"ש בפסקיו קשה דפסק בהא דאם אין אחרים שיעשה מלאכתו והוי דבר האבד כרשב"ג ונתן טעם דאע"ג דהוא יחיד הלכה כדברי המקל וא"כ למה בההיא דספר ובלן לרבים לא פסק כותייהו דנראה דפסק כהר"ם וכדכתב הטור בסימן ש"פ משמו אע"ג דאין הכרח כל כך דבפסקיו לא הכריע מ"מ מדתביא דברי הר"ם לסוף משמע לטור דפסק כהר"ף ודלא כרשב"ג וא"כ לדעת הטור נמצאו דברי הרא"ש בלא טעם דכאן פסק כרשב"ג משום הלכה כדברי המקל באבל ובההיא דבלן לרבים וההיא דר"ם פסק דלא כותייהו וצ"ע. ודע דשם בב"י כתב על הא דבלן לרבים וז"ל והרמב"ן ז"ל פסק כמותו משום דהלכה כדברי המקל באבל וכתב הרא"ש דהכי מסתבר ע"כ. ובדואי דט"ס הוא דלא כתב הרא"ש ז"ל על הא דהכי מסתבר אדרבה פסק דלא כרשב"ג וכדכתב הטור משמו והמדפיס טעה וכתב כאן כן מפני שכתב לעיל גבי ההיא דאם אין שם אחר וכו' דהרא"ש כתב על דברי הרמב"ן דהכי מסתבר ומשם טעה וכתבו ג"כ כאן.

שמואל ב פרק יב

5A

- (א) וישלח יקנוק את נסו אל דוד ויבא אליו ויאמר לו שני אנשים היו בעיר אסת אסת עשיר ואסת ראש:
 (ב) לעשיר הנה צאן וקור הרבה מאד.
 (ג) ולרש אין כל כי אם כבשה אסת קטנה אשר קנה ויססה ומגדל עמו ועם בניו יחדו מפתו תאכל ומפסו תשתה ובחיקו תשקב ותהי לו קבת.
 (ד) ויבא הלה לאיש העשיר ויחמל לקחת מצאנו ומבקריו לעשות לארס הכא לו ויגח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הכא אליה:
 (ה) ויסר אף דוד באיש מאד ויאמר אל נסו סי יקנוק כי כן מנת האיש העשה זאת:
 (ו) ואת הכבשה ישלם ארבעים עקב אשר עשה את הדבר הנה ועל אשר לא סמל:
 (ז) ויאמר נסו אל דוד אמה האיש פה אמר יקנוק אליה ישראל אנכי משחתיך למלה על ישראל ואנכי הצלתיך מיד שאול:
 (ח) ואתנה לה את בית אדניה ואת נשי אדניה בסיקה ואתנה לה את בית ישראל ויהודה ואם מעט ואספה לה כהנה וכהנה:
 (ט) מדוע בזית את דבר יקנוק לעשות הרע בעיני בעיני את אוריה החתי הכיית בקרב ואת אשתו לקחת לה לאשה ואתו הרגת בקרב בני עמו:
 (י) ועמה לא תסור קרב מביחך עד עולם עקב כי בזמני ותקח את אשת אוריה החתי להיות לה לאשה: ס
 (יא) פה אמר יקנוק הנני מקים עליך רעה מביחך ולקחתי את נשיה לעיניה ונמתי לרעה ושקב עם נשיה לעיני השמש הזאת:
 (יב) כי אמה עשית בסתר ואני אעשה את הדבר הנה נגד כל ישראל ונגד השמש: ס
 (יג) ויאמר דוד אל נסו סטאמי ליקנוק: ס ויאמר נסו אל דוד גם יקנוק העביר סטאמה לא תמות:
 (יד) אפס כי נאץ נאצת את איבי יקנוק בדבר הנה גם הנו הילוד לה מות ימות:
 (טו) וילך נסו אל ביתו ויגף יקנוק את הילד אשר ילדה אשת אוריה לדוד ויאנש:
 (טז) ויבקש דוד את האלהים בעד הנער ויצם דוד צום וקא ולו ושקב ארצה:
 (יז) ויקמו זקניו ביתו עליו להקימו מן הארץ ולא אבה ולא ברא אפם לקם:
 (יח) ויהי ביום השביעי וימת הילד ויראו עבדי דוד להגיד לו כי מת הילד פי אמרו הנה בהיות הילד סי דברנו אליו ולא שמע בקולנו ואיה נאמר אליו מת הילד ועשה רעה:
 (יט) וירא דוד כי עבדיו מתלחשים ויבן דוד כי מת הילד ויאמר דוד אל עבדיו המת הילד ויאמרו מת:
 (כ) ויקם דוד מהארץ ויסע ויסלף שמלתו ויבא בית יקנוק וישתחו ויבא אל ביתו וישאל וישימו לו לקם ויאכל:
 (כא) ויאמרו עבדיו אליו מה הדבר הנה אשר עשיתם בעבור הילד סי צמתם ופכה וכאשר מת הילד קמתם ותאכל לקם:
 (כב) ויאמר בעוד הילד סי צמתי נאבקה פי אמרתי מי יודע יחנני וסנני יקנוק וסי הילד:
 (כג) ועמה מת למה זה אני צם האוכל להשיבו עוד אני הלה אליו והוא לא ישוב אלי:
 (כד) וינסם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה ותלד בן ויקרא ותקרא את שמו שלמה ויקנוק אהבו:
 (כה) וישלח ביד נסו הנביא ויקרא את שמו ידינה בעבור יקנוק: פ
 (כו) וילקחם יואב ברבת בני עמון וילפד את עיר המלוכה:
 (כז) וישלח יואב מלאכים אל דוד ויאמר נלסמתי ברבה גם לכדתי את עיר המים:
 (כח) ועמה אסף את ימר העם וסנה על העיר ולכדה פן אלפד אני את העיר ויקרא שמי עליה:
 (כט) ויאסף דוד את כל העם וילך רבמה וילקחם בה וילכדה:
 (ל) ויגח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה כפר זקב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד ושלל העיר הוציא הרבה מאד:
 (לא) ואת העם אשר בה הוציא וישם במגרה ובסרצי הכרזל ובמגזרת הכרזל והעביר אותם במלכו במלכו וכו' ועשה לכל ערי בני עמון וישב דוד וכל העם ירושלב: פ

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף טו עמוד ב

5

מגודין ומצורעין מה הן בכפיית המטה. פ"א ואע"ג דלא שייך בהו טעמא דכפיית המטה דאבל מ"מ כיון שעונותיהם גרמו להם ראוי הוא להפוך מטתן כי נתרחקו מבני אדם ונהפך להם סדר בני אדם.

וכל הני דלא איפשיטא דעת הגאונים ז"ל דלקולא, וצ"ע למאי דאמרינן (לעיל י"ד ב' ד"ה מגודה) דעיקר נידוי דאורייתא הוא, ומיהו לענין נעילת הסנדל אע"ג דלא איפשיטא הכא הא איפשיטא מדר' אליעזר שחלץ מנעליו (ב"מ ב"ט ב'), ואם תמצא לומר דמחמיר על עצמו היה תפשוט מהא דלקמן וכן אתה מוצא במגודה ואבל, דהכא דחינן לה דאשאר אקאמר, ובדוכתיה מוכח דלא קאי ארחיצה שאין תענית ציבור ומגודה ואבל שוין בזה, ואמלאכה נמי לא קאי דמגודה מותר בעשיית מלאכה, הלכך אנעילת הסנדל קאי, וטובא איכא בתלמודא דלא מיפשיט בדוכתייהו ומיפשט בדוכתא אחריתי, והכי נמי קיימא הכא בתיקו לענין תפילין ואיפשיטא לן בסנהדרין (ס"ח א') ממעשה דר' אליעזר שנכנס הורקנוס בנו לחלוץ לו תפילין, ודעת רש"י ז"ל נמי דמגודה חייב בקריעה דגריס בפרק הזהב (ב"מ ב"ט ב') על מעשה דר' אליעזר גורס רבינו ז"ל אף הוא זלג עיניו דמעו וקרע בגדיו וחלץ מנעליו, ומיהו איכא נוסחי טובא דלא גרסי ליה.

דכתב וינחם דוד את בת שבע וגו'. וק"ל דחזינן שרחץ אחר מות הילד דכתיב ויקם דוד מעל הארץ וירחץ ויסך, וי"ל דההיא קודם קבורה שלא חל עליו אבלות ועשה כן מפני שהיה רוצה לבא ולהשתחוות בבית יי' שלא יכנס שם כשהוא מגול. והא דמיייתי ראיה מדוד ואנן אמרינן דאבלות יום שני לכו"ע לאו דאורייתא ולדברי התוספות אפי' יום ראשון (לעיל י"ד ב' ד"ה אי), וי"ל דמכל מקום נוהגין היו גם באותה שעה בדברי אבלות מתקנת נביאים.

מגודה מהו בתשמיש המטה. ק"ל והא בעי להתרחק ממנו ד' אמות, וי"ל דהני מילי אינשי דעלמא אבל אשתו ובני ביתו לא שאין דעת ב"ד לאסור עליו חיותיה וכדאמרינן התם (גדרים ל"ט א') מן חיותיה לא אדריה, ויש דוחין דדילמא שאני אשתו שהיא כגופו, ומכל מקום יש ראיה גמורה ממעשה ר' אליעזר שהיה הורקנוס בנו משמשו (סנהדרין ס"ח א'), וסברא הוא נמי כדכתב הראב"ד ז"ל, ונראה נמי דמותר לדבר עמו דהא אמרינן שונה ושונין לו וחזינן שהיו מדברים עם ר' אליעזר ואמר לו ר"ע חבירך בדילין ממך (ב"מ ב"ט ב'), (ואמרו לו חבירך בדילין ממך), ואמרו לו תלמידי ללמוד תורה באנו (סנהדרין ס"ח א'), ועד כאן לא איבעיא לן אלא אם הוא אסור בשאלת שלום, ולקמן (י"ז א') אמרינן דאמר ליה רב יהודה לא בדידך בדיחנא כו', אלמא היה מדבר עמו פנים אל פנים, וכן הלכה.

אבל אין משלח קרבנותיו. שמעתי מרבתי דהיינו קרבנות שאין מחוסר כפרה מהן כגון שלמים, אבל חטאות וקרבנות הבאים על חטא משלח שלא יהא עומד בחטאו ומחוסר כפרה, ומאי דמיייתי ראיה מדכתיב וביום בואו אל הקדש וגו' ההוא נמי במנחת חביתין של כהן גדול מיירי.

ואחרי טהרתו. וליכא למימר טהרתו ממש דהיינו אחר הזייה דהא תו ליכא ז' ימים, אלא ודאי ר"ל (שהוא) שאינו מונה שלישי ושביעי דהזייה אלא לאחר שפירש מן הטומאה, דלא תימא שהוא כנדה שהיא שופעת דם ועולה למנינה, וטהרתו מלשון טהר יומא כדאמרי אינשי (ברכות ב' ב'), וזהו מה שפירש לנו יחזקאל הנביא.

יספרו לו אלו ז' ימי ספירו וכו'. פ"א של מצורע, ואע"ג דהשתא לא משתעי קרא אלא בטמא מת, מכל מקום מדנקט לישנא דספירה דלא אידכר ליה בשום דוכתא בטמא מת שמעינן דבמצורע מיירי דאיתמר ביה בקרא ספירה, והאי ז' ימים לשני ענינים אתא לשבעה דטמא מת ולספירת מצורע, ולהכי שדייה ביני ביני, ומשום דברי ר"ש בא דאשמעינן באידך קרא שאין מצורע זה משלח קרבנותיו ואפי' בימי ספירו.

וביום בואו אל הקדש אל חצר הפנימית לשרת בקדש יקריב חטאתו. פ"א זו עשירית האיפה שהוא מקריב ביום חנוכו, וכן בכל יום ויום מכאן ואילך, וחטאתו לשון חטויו והכשר הוא, דאילו חטאת אינו מקריב ביום חנוכו, וליכא למימר דקאי לעיל מיניה שהיה טמא ונכנס בשוגג למקדש שהוא חייב חטאת, ושלש תשובות בדבר, חדא דא"כ מאי אל החצר הפנימית דהיינו היכל אפי' נכנס לעזרה בלחוד, ועוד מאי לשרת בקדש, ועוד מאי וביום בואו אל הקדש לא סגיאל אלא שביא חטאתו בו ביום, אלא ודאי זו עשירית האיפה.

תוספות הרא"ש מסכת מועד קטן דף טו עמוד ב

6

מנודה מהו בנעילת הסנדל. ולא אפשרי, תמיה לי אמאי לא פשיט ליה מההיא דפרק הזהב מר' אליעזר שחלץ מנעלו, וי"ל דהתם מחמת צער היה ולא מחמת חיובא שהרי גם ישב על גבי קרקע וגם ר' עקיבא חלץ מנעליו.

כתב הרב אלפסי דבכל תיקו דבהאי ענינא לקולא, וכתב הראב"ד הנה לדעת הרב מנודה מותר בנעילת הסנדל וברחיצה, וקשיא לן א"כ הא דקתני בברייתא וכן אתה מוצא במנודה ובאבל אהי מהני תלת דקתני בברייתא מלאכה רחיצה ונעילת הסנדל קאי, אי אמלאכה משרא שרי כדתניא מנודה נשכר, אי לרחיצה ונעילת הסנדל קאי [הא אמרת] לקולא, אלא ע"כ אחדא מינייהו קאי, הילכך שדייה אנעילת סנדל כדאשכחן במילתיה דר' אליעזר כשברכוהו והודיעו ר' עקיבא שחלץ מנעליו וישב ע"ג הקרקע, אלמא אסור בנעילת הסנדל, [ותנ"ה בתוס' ובירו' אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך מותרים בנעילת הסנדל] ולכשיבואו לעיר יחלוצו, וכן בט' באב ותענית צבור, ולגבי אבל נמי האי וכן לא מצי למשדייה אלא אנעילת הסנדל, דאלו לענין מלאכה הא קי"ל דשלשה ימים הראשונים אסור בין ביום בין בלילה ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה, ותענית צבור בלילה מותר אפי' כשמפסיקין מבעוד יום, ומשם ואילך אם צריך למעשה ידיו עושה בצינעא בין ביום בין בלילה, ואילו לרחיצה הא קימא לן דלא שוה לתענית צבור, דאלו בתענית צבור כל גופו מותר בצונן כדאיתא במסכת תענית (ל"ג א'), ופניו ידיו ורגליו אפי' בחמין מותר, ואלו גבי אבל כל גופו אסור בצונן, ופניו ידיו ורגליו אסורין בחמין כדאיתא במס' תעניות, הילכך האי וכן דקתני באבל אנעילת הסנדל לחוד הוא דקאי, ובמנודה נמי כי האי גונא הוא ואסור בנעילת הסנדל. ועוד כתב ולענין עטיפת הראש ושאלת שלום ותשמיש המטה ושלוח קרבנותיו איבעיא לן ואתינא למפשטינהו ממנודה לשמים ולא איפשרי דאמרי' שאני מנודה לשמים דחמירי, או שמא קל ממנודה לב"ד דאביי ספוקי מספקא ליה, והכא [והכא] מדחי ליה דאשכחן במנודה לשמים דאסור בשאלת שלום וחייב בעטיפת הראש במס' תעניות, ואשכחן נמי שמותר בתשמיש המטה ומשלח קרבנותיו מישראל שהיו מנודין במדבר שאפי' משה לא היה הדיבור מיוחד אליו כל אותן השנים שהיו אותו הדור קיים והיו משמשים מטותיהן ומשלחין קרבנותיהן, ולא ידעי' השתא לענין עטיפת הראש ושאלת שלום אם הוא חמור יותר ממנודה לב"ד, ולענין תשמיש ושלוח קרבנות הוא שוה לו לקולא, או שמא גבי עטיפת ושאלת שלום הוא שוה למנודה לב"ד דאסור, וגבי תשמיש וקרבנות הוא קל ממנודה לב"ד, או שמא לכל דבר הן שוין והכל בספק, מ"מ חזינא לדחיא אתא דאביי במנודה לשמים דבעטיפת ושאלת שלום אסור, ובתשמיש ובקרבנות מותר, מה שאין כן במנודה לב"ד, דבמנודה לב"ד הכל אסור או הכל מותר. וצריכין למימר טעמא לדעת אביי המדחה מ"ט אקיל במנודה בהנך טפי מהנך, או מאי טעמא אחמור בהנך טפי מהנך, וי"ל משום דתשמיש וקרבנות מצות ניהו, אבל עטיפת ושלוח אינה מצוה, והבורא שהאדם שלו והמצוה שלו לא רצה לבטל מצותו מפני נדויו, אבל מנודה לב"ד אין בידם לחלק, אלא הכל יהיה אסור או הכל יהיה מותר, והשתא דלא איפשרי, כולו לקולא, ועוד דלא אשכחן בר' אליעזר שנתעטף ראשו אלא חלץ מנעליו בלבד.

דכתיב וינחם דוד את בת שבע ויבא אליה, מכלל דעד השתא הוה אסור. פי' מפני אבילות הילד שמת, ולאחר ז' ימי אבילות בא אליה, כתב הראב"ד והא דכתיב לעיל מיניה כאשר ראה שמת הילד ויסך ויחלוף שמלותיו הוא קודם שנקבר הילד עשה שעדיין לא חלה עליו אבילות, ולא עשה אלא בשביל שהיה רוצה לבא לבית יי' ולהשתחוות כדי שלא יראה לפני השכינה כשהוא מנוול אבל אחר שבא מהשתחוות נהג אבילות ז', ועוד י"ל כי אותו הילד בספק היה לדוד אי היה בן קימא או לאו, וכל זמן שהיה חי היה מתענה עליו שיחיה ולא רחץ ולא סך ולא כבס בגדיו כאלו היה אבל, וכן לענין תשמיש לא היה משמש כאלו היה אבל, וכשראה שמת רחץ וסך וכיבס שמלותיו כאלו עברו ימי אבלו, לפי שלא היה עליו כל דין אבילות דאיגלאי ליה שלא היה בן קימא, ומשום דחזינא בדוד שנהג עצמו בכל דיני אבילות ברחיצה וסיכה וגיהוץ והא מימנע נמי מתשמיש המטה שמעי' דאבל אסור בתשמיש, ע"כ.

אבל אינו משלח קרבנותיו, הא דלא קאמר אינו מביא קרבנותיו, משום דתני באבל רבתי אבל ביום הראשון וכיום השני אינו נכנס להר הבית, בשלישי נכנס ומקיף דרך שמאל, וטעמא דמילתא משום דאגב מריריה דילמא עייל למקום שאינו ראוי לו.

דכתיב שלמים במקום שהוא שלם. ובספרי מרבה שאר קרבנות מאם זבח, עופות ומנחות ויין ולבונה וקרנן עצים מקרבנו דכתיב אם זבח שלמים קרבנו, הראב"ד.

אחרי טהרתו אחרי פרישתו מן המת. פסוק זה ביחזקאל בענין כהן הדיוט (משמש) [מטמא] לקרובים והדר קאמר שבעת ימים יספרו לו, פי' הראב"ד ואי בטהרה ממש מאי שבעת ימים איכא, אלא מאי אחר פרישתו מן המת קאמר, והא קמ"ל דיום נגיעתו עולה לו מן המנין מדלא קאמר אחרי יום טהרתו.

שבעת ימים יספרו לו. פי' של מצורע שסופר שבעת ימים אחרי תגלחת וצפרים, וקמ"ל דאותן ימי ספירה יום תגלחתו עולה לו מן המנין דומיא דמת, מדלא כתיב ליה הזאה אלא ספירת שבעה בלבד אלמא בספירת מצורע שאין טהרתו תלויה אלא בימים ולהקישו לטמא מת שיום טהרתו עולה לו מן המנין, והכי איתא בספרא.